

2017-09-14

TJÄNSTESKRIVELSE
AFN 2017/80

Arbets- och företagsnämnden

Analys och åtgärder – ökade kostnader ekonomiskt bistånd

Förslag till beslut

1. Arbets- och företagsnämnden noterar informationen till protokollet.
2. Arbets- och företagsnämnden beslutar att föreslå kommunfullmäktige att notera informationen till protokollet.

Sammanfattning

I mål och budget för 2017–2019 gavs arbets- och företagsnämnden i uppdrag att noga följa kostnaderna för ekonomiskt bistånd och återkomma med förslag på hur fler Nackabor ska kunna klara sin egen försörjning och att behovet av ekonomiskt bistånd därmed dämpas. I uppdraget ingår även att göra en fördjupad jämförelse med kommuner som genomfört ett framgångsrikt arbete på området.

Nacka kommuns kostnader för försörjningsstöd inom ekonomiskt bistånd har ökat med 26 procent från december 2015 till juli 2017. Kostnaden för hushållsgruppen nyanlända har ökat kraftigt, övriga hushåll har minskat något under samma period.

Den främsta orsakerna till de ökande utbetalningarna av försörjningsstöd är mottagandet av nyanlända, det glapp i försörjningen för nyanlända som uppstår på grund av att statliga ersättningar och bidrag inte betalas direkt, den långa tid som det tar för nyanlända att komma i arbete samt diskrepansen mellan hyreskostnader och inkomster bland nyanlända hushåll.

De åtgärder som Nacka kommun nu vidtar för att begränsa kostnadsökningen av ekonomiskt bistånd inkluderar myndighetseffektivisering genom en automatiserad handläggningsprocess, tydligare rollfördelning och stärkt samarbete mellan samtliga aktörer för ökad kundnytta och minskat glapp samt en rad arbetsmarknadspolitiska satsningar.

Mot bakgrund av nuvarande förutsättningar avseende statliga ersättningar, hyresnivåer samt den tröghet i etableringen som är ett faktum för en stor del av de nyanlända finns en reell risk för fortsatt höga kostnader för nyanlända både under och efter

etableringsperioden. Givet nuvarande prognos för mottagande av nyanlända kommande år och trots framtida genomslag av föreslagna åtgärder är bedömningen att kommunen fortsatt kommer ha ökande kostnader för ekonomiskt bistånd till målgruppen nyanlända.

Ärendet

Bakgrund

I mål och budget för 2017–2019 gavs arbets- och företagsnämnden i uppdrag att noga följa kostnaderna för ekonomiskt bistånd och återkomma med förslag på hur fler Nackabor ska kunna klara sin egen försörjning och att behovet av ekonomiskt bistånd därmed dämpas. I uppdraget ingår att göra en fördjupad jämförelse med andra kommuner som genomfört ett framgångsrikt arbete på området.

Nacka kommun arbetar för att Nackabor som saknar arbete, utbildning eller tillräcklig inkomst för att kunna försörja sig, snabbt och enkelt ska hitta en väg till egen försörjning. Att få fler Nackabor till egen försörjning utgör kärnan i arbets- och företagsnämndens uppdrag. Det är det huvudsakliga målet för en mängd aktiviteter. Utgångspunkten i denna tjänsteskrivelse är att analysera de främsta orsakerna till de ökande kostnaderna för ekonomiskt bistånd i Nacka kommun. Tjänsteskrivelsen redogör även för pågående aktiviteter och förslag till nya satsningar för att dämpa kostnadsutvecklingen för ekonomiskt bistånd och för att fler Nackabor ska nå egen försörjning.

För att ge en säker prognos för kostnadsutvecklingen för ekonomiskt bistånd kommande år hade ett utökat statistiskt underlag behövts bearbetas inför denna skrivelse. Då det, på grund av bristande systemstöd, inte varit möjligt att ta fram ett sådant underlag är istället ansatsen att här ge en fördjupad nulägesbeskrivning och redogöra för förslag till åtgärder av mer kvalitativt slag.

Till denna tjänsteskrivelse har en jämförelse med Nacka kommuns referenskommuner Danderyd, Solna, Sollentuna, Tyresö och Täby gjorts. Referenskommunerna har fått svara på frågor gällande kostnadsutveckling för ekonomiskt bistånd och orsakerna till denna samt vilka framgångsrika arbetssätt kommunen har inom ekonomiskt bistånd och för etablering och egen försörjning. Utöver referenskommunerna har även Stockholms stad, Gävle kommun, Värmdö kommun och Trelleborgs kommun kontaktats för att ge en bredare bild samt söka goda exempel på arbetssätt inom ekonomiskt bistånd och för etablering och egen försörjning.

Kostnadsutveckling för ekonomiskt bistånd i Nacka kommun

Stor kostnadsökning för nyanlända men en minskning för övriga hushåll

Nacka kommuns kostnader för försörjningsstöd¹ har ökat med 26 procent från december 2015 till juli 2017. Ökningen beror främst på att Nacka kommun under samma period tagit

¹ Ekonomiskt bistånd är ett stöd som till den som har ekonomiska problem. Ekonomiskt bistånd till försörjning är ett så kallat försörjningsstöd. Försörjningsstödet består av dels riksnormen som är en miniminivå för kostnader, dels skäliga kostnader utanför riksnormen. I riksnormen ligger kostnader som är någorlunda lika för alla. Till exempel ingår kostnader för mat, kläder och hygien. Normbeloppen är olika för barnfamiljer, par och ensamstående.

emot ett större antal nyanlända som inte har tillräcklig egen försörjning för att uppnå en skälig levnadsnivå². Totalt har Nacka 689 nyanlända Nackabor som mottagits från den 31 juli 2015 till och med samma datum år 2017. Av dessa är 257 barn och 432 vuxna. I kommunens arbetsmarknadsinsatser är vid samma period samtliga nyanlända vuxna inskrivna. Arbetsförmedlingen redovisar för samma period att 361 nyanlända Nackabor är inskrivna i etableringsuppdraget³. Att endast 361 personer är i etableringsuppdraget kan förklaras med att alla som mottagits inte skrivit in sig vid Arbetsförmedlingen vid datum för mätningen samt att personer över 65 år, personer som är föräldralediga och personer som bedöms ha en lägre arbetsförmåga än 25 procent inte omfattas av etableringsuppdraget. De nyanlända Nackabor, som enligt ovan inte ingår i etableringsuppdraget, registreras och omfattas delvis av kommunens arbetsmarknadsinsatser. Kommunen betalar även ut ekonomiskt bistånd till dessa målgruppers försörjning.

Antalet nyanlända hushåll med ekonomiskt bistånd har ökat från sex hushåll i juli 2015, 36 hushåll i juli 2016 till 180 hushåll i juli 2017. Av de 180 hushållen är 50 sammanboende med barn, 23 ensamstående med barn (varav 21 kvinnor och 2 män), 103 ensamstående utan barn (varav 34 kvinnor och 69 män) samt 4 sammanboende utan barn. I de 180 hushållen är 252 vuxna och 198 barn.

Kostnaden för hushållsgruppen nyanlända har ökat kraftigt, från en årskostnadsnivå på knappt 1,1 miljoner kronor i december år 2015 till en årskostnadsnivå på 15,5 miljoner kronor i juli år 2017 vilket motsvarar 1 309 procents ökning (se figur 1). Kostnaden för övriga hushåll har minskat under samma period, från 53,4 till 53 miljoner kronor, motsvarande 0,75 procent.

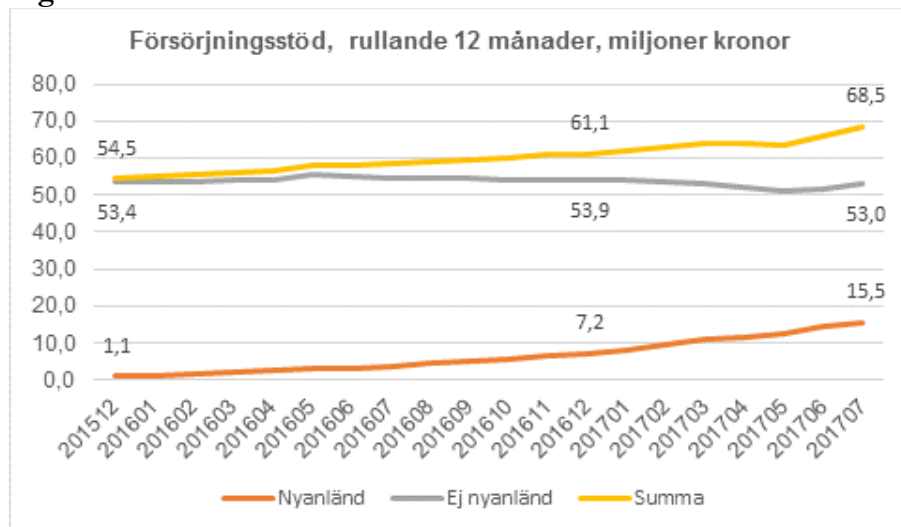
---

² Efter särskild prövning kan ekonomiskt bistånd även beviljas till andra nödvändiga utgifter för en skälig levnadsnivå som exempelvis kostnader för barnomsorg, läkarvård, advokatkostnader, medicin och tandvård.

³ Etableringsuppdraget syftar till att skapa förutsättningar för att personer som är nya i Sverige snabbt ska komma i arbete eller utbildning. Etableringsinsatserna görs i samverkan med flera olika aktörer, och det är Arbetsförmedlingen som har det samordnande ansvaret. Etableringsinsatser gäller personer mellan 20 och 64 år med uppehållstillstånd som flykting, kvotflykting, skyddsbehövande eller är anhörig till någon av dessa.

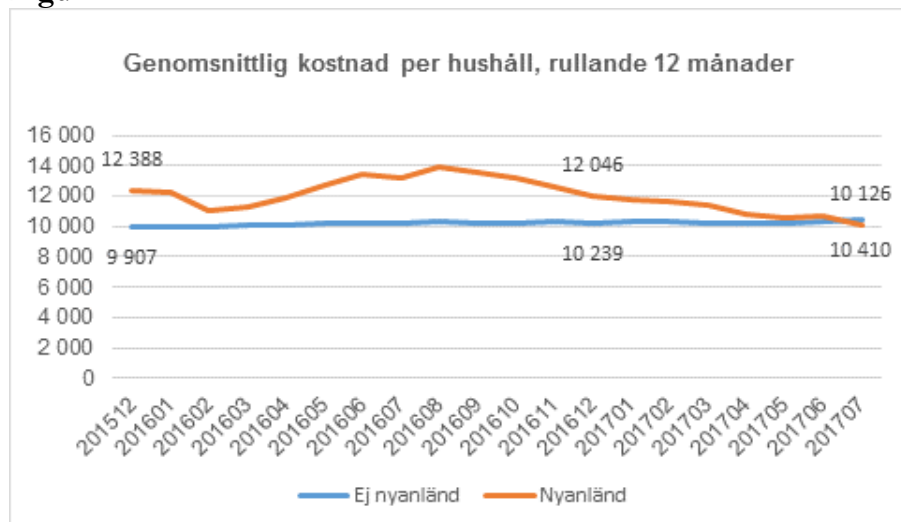
³ En nyanländ person som deltar i aktiviteter i en etableringsplan har rätt till etableringsersättning. Personen har också rätt till etableringsersättning under den tid då han eller hon deltar i etableringssamtal för att upprätta en etableringsplan.

Figur 1

Kommunens genomsnittliga kostnad för försörjningsstöd per hushåll har under perioden december 2015 till juli 2017 minskat för nyanlända hushåll från 12 288 kronor till 10 126 kronor per månad (se figur 2). Orsaken till den minskade genomsnittliga kostnaden för nyanlända hushåll är att de statliga ersättningar som hushållen har rätt till, såsom etableringsersättning⁴, bostadsbidrag, barnbidrag, har börjat utbetalas. I och med utbetalningarna av de statliga ersättningarna har hushållens inkomster ökat, vilket dämpar behovet av ekonomiskt bistånd. De kontinuerligt högre kostnaderna för ekonomiskt bistånd kan delvis förklaras med nytt inflöde av nyanlända som under sin första tid i kommunen beviljas ekonomiskt bistånd.

Figur 2

⁴ En nyanländ person som deltar i aktiviteter i en etableringsplan har rätt till etableringsersättning. Personen har också rätt till etableringsersättning under den tid då han eller hon deltar i etableringssamtal för att upprätta en etableringsplan.

Tabell 1 Kostnader försörjningsstöd 2015–2017

Försörjningsstöd, januari-juli, miljoner kronor	2015	2016	2017	Skillnad 2016 och 2017	
				Miljoner kronor	%
Nyanländ	0,3	3,1	11,4	8,3	268
Ej nyanländ	30,9	32,0	31,1	-0,9	-3
Summa	31,2	35,0	42,4	7,4	21

Fortsatt stort behov av ekonomiskt bistånd

Etableringsuppdraget och dess ersättningar – en förklaring

Etableringsuppdragets syfte är att underlätta för personer som är nya i Sverige för att de, så snabbt som möjligt, ska lära sig svenska, komma i arbete och klara sin egen försörjning i landet. Det är Arbetsförmedlingen som har det samordnande ansvaret för etableringen.

Arbetsförmedlingen beslutar om etableringsplan och etableringsersättning.

Försäkringskassan betalar ut etableringsersättning och beslutar samt betalar ut etableringstillägg och bostadsersättning. Efter att den nyanlända inom etableringsuppdraget gjort en etableringsplan, tillsammans med en arbetsförmedlare, kan denne ansöka om etableringsersättning. I juli månad har 342 av de 361 nyanlända Nackabor är inskrivna i etableringsuppdraget en etableringsplan varav 339 personer har en hundra procentig plan och därmed har rätt till full etableringsersättning, enligt Arbetsförmedlingens statistik.

Full etableringsersättning är 308 kronor per dag, utbetalat för fem kalenderdagar i veckan. Etableringsersättningen, på cirka 6 200 kronor per månad, är den samma oberoende av vilken region den nyanlände är bosatt i och sätts alltså inte med hänsyn till olika regioners hyres- och levnadskostnader. Ett etableringstillägg för barnfamiljer kan även betalas ut. Det uppgår från 800 till 1500 kronor för hemmavarande barn under 20 år.

Etableringstillägg kan betalas ut för maximalt tre barn och en familj kan få högst 4 500 kronor i etableringstillägg per månad. Den som bor ensam i en egen bostad och är folkbokförd där kan få bostadsersättning. Bostadsersättning kan maximalt uppgå till 3 900 kronor.

Glappet – nyanländas tid i kommunen utan etableringsersättning

En av orsakerna till kommunens ökade kostnader inom ekonomiskt bistånd är det så kallade glappet, vilket är den tid som den nyanlände vistas i kommunen utan försörjning via statliga ersättningar. Glappet beror främst på långa handläggningstider vid de ansvariga myndigheterna. Glappet uppstår från den nyanländes ankomst till kommunen och sträcker sig fram till dess att denne efter beslut från Arbetsförmedlingen får etableringsersättningen utbetald av Försäkringskassan.

Den genomsnittliga tiden för glappet är för nyanlända Nackabor 119 dagar för kvinnor, 110 dagar för män, vilket innebär 114 dagar⁵ i snitt för både män och kvinnor. Denna ledtid är beräknad från inskrivning vid Arbetsförmedlingen tills upprättande av etableringsplan och avser alla personer som omfattas av etableringsuppdraget per den 31 juli i Nacka kommun. Under denna tid betalar kommunen ut ekonomiskt bistånd till de nyanlända Nackabornas försörjning och skäliga levnadsnivå. Det ska dock understrykas att genomsnittet på 114 dagar är beräknat för ledtiderna under hela perioden juli 2015 till juli 2017. För att få en mer specifik nulägesbild av glappet under 2017, och vilka kostnader det medför för kommunen, hade aktuella ledtider behövt studeras. Detta har inte varit möjligt då Arbetsförmedlingen inte kunnat redovisa dessa siffror. Det kan dock konstateras att historiskt långa ledtider inneburit att de nyanländas försörjning behövt tryggas genom ekonomiskt bistånd.

Arbetsförmedlingen, Nacka kommun och Försäkringskassan har initierat ett stärkt samarbete (se sidan 14 ff.) och målsättningen är att korta tiden för Nackabor att nå egen försörjning och tydliggöra aktörernas roll i arbetet för nyanlända Nackabors etableringsprocess. Det är av yttersta vikt att detta samarbete fungerar optimalt för att minimera tiden mellan ankomst och egen försörjning.

Boendekostnader i relation till nyanländas inkomster

En annan orsak till kommunens ökande kostnader inom ekonomiskt bistånd är differensen mellan de nyanländas inkomster och deras boendekostnader. För att exemplifiera detta har till denna skrivelse olika scenarier tagits fram för att se hur försörjningsförmågan ser ut för de nyanlända hushåll som enligt bostättningslagen⁶ tilldelats tillfälliga genomgångsbostäder i Nacka.

Scenarierna som tagits fram är befintliga hushåll i befintliga bostäder. I samtliga scenarion är hyresnivåerna i enlighet med förväntade hyreskostnader.

Hyressättningen för den boende sker utifrån bruksvärdeshyra. Grunden för bruksvärdeshyran är läget, storleken, standard, eventuell möblering, närhet till service och kommunikationer samt förhållandet till andra liknande lägenheter i området. I nedanstående bostäder varierar kostnaden från 1744 till 3176 kronor per kvadratmeter och år. Storleken på bostäderna är mellan 13 och 19 kvadratmeter per person.

Utifrån uppgifterna om hushållen och deras bostadssituation har en uppskattning av hushållens inkomster gjorts, där inkomsterna utgörs av de statliga ersättningar och bidrag som hushållen har rätt till (såsom bostadsbidrag, bostadsersättning, etableringstillägg och barnbidrag). En ungefärlig beräkning av ett ekonomiskt bistånd har sedan gjorts vid en presumtvt beviljad ansökan. Scenarierna är enligt nedan:

Hushåll, bostadstyp och hyreskostnad för hushållet i kronor per månad

a) Ensamstående utan barn, inneboende, inhyrning via privatperson	4 500
---	-------

⁵ Beräkning från Arbetsförmedlingens statistikenhet.

⁶ Lag (2016:38) om mottagande av vissa nyanlända invandrare för bostättning

b) Ensamstående med ett barn i 2: a, inhyrning via kommersiell aktör	6 808
c) Sammanboende med ett barn i 3: a, kommunal fastighet, tidsbegränsat lov	10 000
d) Sammanboende med fyra barn i 4: a, bostadsrätt	17 257
e) Sammanboende med sex barn i villa, inhyrning via privatperson	21 163

Inkomst och presumtiv summa för beviljat ekonomiskt bistånd i kronor/månad

Hushåll	Inkomst	Kvar efter hyreskostnad	Ekonomiskt bistånd
a)	6 000	1 500	3 400
b)	11 250	4 442	5 400
c)	16 600	6 600	6 500
d)	24 814	7 557	12 300
e)	32 014	12 514	15 400

Den ungefärliga summan för ekonomiskt bistånd i ovanstående scenarier följer Socialstyrelsens allmänna råd och riktlinjer, tillika Nacka kommuns egna riktlinjer för ekonomiskt bistånd. Slutsatsen som kan dras av ovanstående scenarier är att hushållen dessvärre inte kan försörja sig och uppnå skälig levnadsnivå utan ekonomiskt bistånd. Detta trots att hyressättningen sker utifrån bruksvärdeshyra och hushållen uppbär full etableringsersättning samt övriga statliga ersättningar och bidrag. För att få en exakt bild av hur de nyanlända Nackabornas försörjningssituation ser ut skulle en studie på aggregerad nivå behöva göras. Det kan dock konstateras att ovanstående scenarier representerar de typer av hushåll som finns inom ekonomiskt bistånd idag samt exemplifierar de flesta typer av bostadslösningar och ett brett spann av de hyresnivåer som Nacka kommun i nuläget har för genomgångsbostäder.

För att vända ovanstående långvariga beroende av ekonomiskt bistånd är det av yttersta vikt att de nyanlända Nackaborna ges stöd i att finna bostäder vars kostnader bättre matchar de förväntade inkomster hushållen har efter avslutad etableringsperiod. Nacka kommun ser just nu över hur dessa insatser kan stärkas.

Arbetet innefattar bland annat tydlig och tidig information till nyanlända om kommunens ansvar i förhållande till det egna ansvaret kring bostadssökande, effektiv uppföljning och så kallade boskolor. Som en del i detta arbete har ett pilotprojekt "Jobbflytt"⁷ initierats som kommer att erbjuda målgruppen möjlighet till helhetslösningar med bostad, arbete och övriga lösningar utifrån hushållspecifika behov t.ex. barnomsorg och skola. För att snabbt utveckla denna verksamhet pågår ett brett samverkansarbete och erfarenhetsutbyte med andra aktörer och kommuner för att dra nytta av goda idéer och resultat på området.

Utöver vägar till eget boende är en snabb väg till egen försörjning den enda hållbara lösningen och det huvudsakliga målet för nämndens uppdrag. Satsningar på detta område redogörs för under avsnittet *Insatser för fler Nackabor i egen försörjning* i denna skrivelse.

⁷ Pilotprojektet Jobbflytt startades upp i augusti och ska utvärderas i mars 2018.

Nyanländas etablering på den svenska arbetsmarknaden

Statistiska centralbyrån (SCB) har redovisat att det i genomsnitt tar lång tid för nyanlända invandrare att komma i arbete i Sverige, efter nio år i landet har hälften kommit i arbete⁸. Enligt SCB:s tidigare undersökningar, har 15 procent av kvinnorna och 30 procent av männen förvärvsarbete samma år som de lämnade etableringsuppdraget⁹. En rad kommunala åtgärder finns och planeras för att minska den alltför långa tiden som nyanlända Nackabor står utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Trots detta måste det ändå tas i beräkning att en stor andel av de nyanlända Nackaborna kommer stå utan egen försörjning även efter det tvååriga etableringsuppdragets slut. Behovet av ekonomiskt bistånd bland nyanlända Nackabor kommer således även fortsättningsvis vara stort.

Regler för nyanländas etablering blir mer lika reglerna för övriga arbetssökande

Från den 1 januari 2018 träder ett nytt regelverk för nyanländas etablering i arbetslivet i kraft, vilka innebär att dessa blir mer lika reglerna för övriga arbetssökande. En viktig förändring är harmonisering av regelverket för sjukpenningsgrundande inkomst (SGI). Regeländringen innebär att SGI-skydd gäller under tiden då en nyanländ invandrare deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får etableringsersättning på samma sätt som övriga arbetssökande som deltar i arbetsmarknadspolitiska program. Ytterligare en förändring innebär att handläggningen av etableringsersättningen flyttas från Arbetsförmedlingen till Försäkringskassan.

Anvisningar

Nacka kommun har per den 31 juli 689 nyanlända Nackabor. Enligt beslut om anvisning av nyanlända ska Nacka kommun anvisas 370 personer under år 2017. I Migrationsverkets prognoser beräknas det dessutom komma 115 nyanlända anhöriga till kommunen. Under innevarande år har fler barnfamiljer kommit än föregående år. Barnfamiljers bostad har, på grund av dess större storlek, som regel högre hyreskostnader.

Samtidigt uppbär endast de vuxna i hushållet etableringsersättning. Detta innebär en större differens mellan hyreskostnader och inkomster samt en lägre försörjningsförmåga. De fortsatt höga anvisningstalen, anhörighetsinvandringen samt att fler barnfamiljer än tidigare anvisats till Nacka innebär ett fortsatt stort behov av ekonomiskt bistånd för målgruppen, dels kortsiktigt under glappet och dels långsiktigt för de hushåll med höga hyreskostnader.

Uppehållstillstånd som incitament för egen försörjning

Den nya lagen om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige (2016:752) ger personer med tillfälligt uppehållstillstånd möjligheten att beviljas ett permanent uppehållstillstånd, om hen har en sysselsättning som gör det möjligt för hen att försörja sig. Detsamma gäller för den som kan försörja sig genom inkomster från näringsverksamhet. Detta torde vara ett starkt incitament för den nyanlände att hitta jobb

⁸SCB Integration rapport 7 Integration – etablering på arbetsmarknaden

https://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/LE0105_2014A01_BR_BE57BR1401.pdf

⁹ SCB Integration rapport 9 Integration – utrikes föddas etablering i arbets- och samhällslivet

https://www.scb.se/Statistik/_Publikationer/LE0105_2016A01_BR_LE0105BR1602.pdf

och kan därmed öka andelen nyanlända som kommer ut i arbete i jämförelse med innan den nya lagstiftningen.

Kommunjämförelse

Till denna tjänsteskrivelse har en jämförelse med Nacka kommuns referenskommuner Danderyd, Solna, Sollentuna, Tyresö och Täby gjorts. Referenskommunerna har fått svara på frågor gällande kostnadsutveckling för ekonomiskt bistånd och orsakerna till denna samt vilka framgångsrika arbetssätt kommunen har inom ekonomiskt bistånd och för etablering och egen försörjning. Frågorna har ställts skriftligen och diskuterats i telefonintervjuer, samtliga referenskommuner har inte haft möjlighet att svara på alla frågor, men det som framkommit redogörs för i detta avsnitt.

Utöver referenskommunerna har även Stockholms stad, Gävle kommun, Värmdö kommun och Trelleborgs kommun kontaktats för att ge en bredare bild samt söka goda exempel på arbetssätt inom ekonomiskt bistånd och för etablering och egen försörjning.

Kostnadsutveckling

Stockholm stad har de senaste åren sett minskade kostnader för ekonomiskt bistånd, mellan 2015 och 2016 är kostnadsminskningen för samtliga hushåll 5,1 procent. Även antalet biståndshushåll har minskat. Orsakerna till minskningen bedöms vara det goda arbetsmarknadsläget, samt stadens aktiva arbete för att få fler att nå egen försörjning. Stockholms anger även deras samordnade arbetssätt och samlokalisering med Arbetsförmedlingen som en viktig orsak till varför de inte ser större öknings i kostnader för ekonomiskt bistånd till nyanlända hushåll då arbetssättet minimerar glappet.

Sollentuna kommun ser ökande kostnader för ekonomiskt bistånd för målgruppen nyanlända och minskade kostnader för övriga hushåll. Sollentuna har dock minskat snittkostnaden per hushåll sedan 2016 till idag och gör analysen att ökningen till största del beror på att antalet hushåll i kommunen ökat i och med mottagandet av nyanlända. Glappet utgör enligt Sollentuna kommun inte en avgörande orsak till kostnadsökningen.

Solna stad ser en viss ökning av kostnaden för nyanlända hushåll och en minskning av övriga hushåll inom ekonomiskt bistånd. Solna gör bedömningen att det är glappet som utgör den främsta orsaken till kostnadsökningen. Vid årsskiftet var glappet för nyanlända i Solna stad cirka tre månader. De nyanlända hushållen behöver ekonomiskt bistånd under en begränsad period främst under glappet för att klara sina utgifter. Istället är det ett nytt inflöde av nyanlända som får ekonomiskt bistånd som utgör kostnadsökningen. Det mindre antal som har långvarigt behov av ekonomiskt bistånd utgörs av personer med begränsande eller ingen arbetsförmåga samt de hushåll som har höga hyreskostnader.

Tyresö kommun och Täby kommun ser en viss ökning av ekonomiskt bistånd till målgruppen nyanlända. Vid kommunjämförelsen har dessa kommuner dock inte tagit emot sin andel av nyanlända som anvisats dem, vilket de själva anger kan vara en orsak till att de inte ser större kostnadsökningar. Det kan även konstateras att Nacka tillsammans med

Sollentuna är de kommuner av de jämförda som tagit emot flest nyanlända personer sett till befolkningsmängd (se tabell 3).

Tabell 3 Kommunmottagna nyanlända 2016 t.o.m. juni 2017¹⁰

Kommun	Mottagna 2016	Mottagna - juni 2017	Totalt	Mottagna i % av invånartal*
Danderyd	126	53	179	5,4
Nacka	434	312	746	7,5
Sollentuna	428	208	636	9,0
Solna	343	192	535	6,8
Stockholm	3 810	2 863	6673	7,1
Tyresö	102	82	184	3,9
Täby	186	88	274	3,9

Hyreskostnader

I kommunjämförelsen till denna skrivelse uppger Solna stad att de, via den allmännyttiga bostadsstiftelse Signalisten, har två olika bostäder för nyanlända. De är flerbostadshus med tidsbegränsat lov (så kallade modulhus) och lägenheter i befintliga bostäder. Lägenheterna i flerbostadshusen med tidsbegränsat lov är 19 kvadratmeter och delas av två personer. Hyran är 5 170 kronor i månaden, vilket innebär en kostnad på cirka 3 300 kronor per kvadratmeter och år. För större hushåll i lägenheter är hyresnivån satt efter bruksvärdeshyra. Enligt bostadsstiftelsen Signalisten är en stor andel av de nyanlända i behov av ekonomiskt bistånd för att klara sin hyra och enligt kommunen är höga hyreskostnader en av orsakerna till långvarigt behov av ekonomiskt bistånd.

Sollentuna kommun ser att det är hyreskostnader som utgör den främsta kostnadsökningen för ekonomiskt bistånd till nyanlända hushåll.

Både Tyresö kommun och Stockholm stad redogör för att de nyanlända barnfamiljer som har hyreskostnader i den storlek att de kan försörja sig på de statliga ersättningarna, inom en fyramånaders inte längre söker ekonomiskt bistånd. Det är endast initialt och på grund av glappet som dessa hushåll ansöker om ekonomiskt bistånd. Hushåll med höga hyreskostnader har dock ett fortsatt behov av ekonomiskt bistånd som kompletterande inkomst för att kunna betala sina hyror.

Värmdö kommun är ett exempel på en kommun som valt en annan typ av modell för hyressättning. Värmdö kommun prioriterar att hyran ska kunna betalas utan att den nyanlände behöver ansöka om ekonomiskt bistånd från kommunen. Värmdö kommun sänker därmed hyrorna så att de nyanlända som har alla statliga ersättningar och bidrag på plats, klarar sin försörjning utan ekonomiskt bistånd från kommunen. Hyressättningen

¹⁰ Uppgifter baserade på Migrationsverkets Kommuntal 2017 och mottagna 2016 och 2017, <https://www.migrationsverket.se/download/18.4100dc0b159d67dc6143352/1503035972664/Kommuntal+och+mottagande.pdf>

gäller oavsett boendeform och även om produktionskostnaden i vissa fall överstiger hyresbeloppet.

Av kommunjämförelsen kan konstateras att de intervjuade kommunerna anger att glappet och hyreskostnader är de två främsta orsakerna till nyanländas behov av ekonomiskt bistånd, vilket även är två avgörande orsaker till Nacka kommuns kostnadsökning av ekonomiskt bistånd.

Arbetsmarknadsinsatser

Sveriges kommuner och landsting (SKL) uppger att de ser att tidiga insatser, redan under asylprocessen, är ett framgångsrecept för etablering. Vägen till arbete kortas genom att tidigt undersöka vad de nyanlända själva kan göra för att nå egen försörjning, ta reda på de nyanländas yrkesmässiga bakgrund, förmågor och erfarenheter samt genom att kartlägga det lokala näringslivets behov av arbetskraft för effektiv matchning. Att skapa ett fördjupat samarbete mellan alla de som möter de nyanlända och involvera civilsamhället ökar även det möjligheterna för de nyanlända att nå egen försörjning.

Stockholm stad framhåller att deras arbetsmarknadsinsats Jobbtorg Stockholm har varit framgångsrik. Jobbtorg Stockholm erbjuder stöd och coachning till arbetslösa med social problematik eller försörjningsstöd, genom till exempel rådgivning, arbetsträning, praktik, kortare yrkeskurser och matchning mot jobb inom både näringslivet och i Stockholms stads verksamheter. En del i detta är stadens aktiva satsning på Stockholmsjobb, vilket innebär att de som står långt ifrån arbetsmarknaden kan erbjudas visstidsanställningar inom kommunens egna verksamheter.

Solna stad har en arbetssökarverksamhet motsvarande Jobbtorg för de som snabbare vill ut i arbete, kommunen arbetar där med de som står närmare arbetsmarknaden för att få dessa till ett jobb även under etableringsprogrammet. Solna uppmuntrar även till extraarbete under etableringsperioden så länge detta inte krockar med etableringsinsatserna.

Gävle kommun har en samordnad arbetsprocess i mötet av de nyanlända. I processen ingår Socialtjänsten, Arbetsmarknadsenheten, Svenska för invandrare (SFI) och Arbetsförmedlingen. Tidigare stod aktörer långt ifrån varandra men nu samlas all personal inom dessa verksamheter med jämna mellanrum för probleminentifiering och arbetar i arbetsgrupper för att lösa identifierade problem. Utöver detta samlokaliserar SFI, kommunen och Arbetsförmedlingen för att möta de nyanlända. Utöver detta framhåller Gävle kommun att den instiftade styrgrupp, med företrädare från kommunens berörda enheter, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och regionen, förbättrat samordningen och att samtliga aktörer nu har samma linje i det fortsatta arbetet.

Trelleborgs kommun har sedan januari 2017 en automatiserad handlägningsprocess för ekonomiskt bistånd för att uppnå en effektivare myndighetsutövning. Efter automatiseringen har Trelleborg fått träffsäkrare bedömningar av ansökningarna, en förbättrad arbetsmiljö för medarbetarna genom tydlig struktur och ökat fokus på etablering och egen försörjning. Trelleborgs kommun lyfter att den främsta vinsten med automatiseringen är frigörandet av personalresurser för ökat arbete med att få fler i egen

försörjning. Kommunen lyckas nu få allt fler i arbete och då särskilt personer i de målgrupper där de innan inte varit framgångsrika. Därutöver har Trelleborgs kommun minskat de löpande kostnaderna för ekonomiskt bistånd från digitaliseringen i december 2016 till juli 2017 med 5,4 procent. Nacka kommun planerar nu en liknande automatisering vilken beskrivs närmare i avsnittet *Åtgärder för begränsad ökning av kostnader*.

Prognosen om mottagande av nyanlända sammantaget med glappet, de problem målgruppen har att etablera sig på arbetsmarknaden samt den försörjningsproblematik som uppstår vid höga hyreskostnader innebär en stor risk för att Nacka kommun även fortsatt kommer ha ökande kostnader för ekonomiskt bistånd. För att begränsa denna ökning är det viktigt att minska glappet samt att få ut våra nyanlända i egen försörjning efter etableringsperioden. Det är även avgörande att de nyanlända klarar sina hyror själva för att inte behöva kompletterande försörjning via ekonomiskt bistånd. I nedanstående avsnitt redovisas de åtgärder som nu planeras för att begränsa kostnaden för ekonomiskt bistånd och öka andelen Nackabor i egen försörjning.

Åtgärder för begränsad ökning av kostnader för ekonomiskt bistånd

Kostnadsutvecklingen för ekonomiskt bistånd i Nacka kommun är, som tidigare angivits, sannolikt fortsatt stor för målgruppen nyanlända och riskerar att vara ökande i takt med att kommunen får fler nyanlända Nackabor. Det finns dock mycket kommunen och övriga aktörer kan göra enskilt, men framförallt i samverkan, för att få fler Nackabor till egen försörjning och dämpa behovet av ekonomiskt bistånd.

Effektivare myndighetsutövning

Den 1 april 2017 lanserade Nacka kommun som en av de första kommunerna i landet en digital ansökan om ekonomiskt bistånd med syfte att förenkla för kommuninvånarna i behov av tillfälligt ekonomiskt stöd på vägen mot egen försörjning. I samband med lanseringen förändrades även myndighetsorganisationens arbete. Grunden för det nya arbetssättet är kommunens grundläggande värdering om förtroende för människors egen förmåga och vilja att ta ansvar. För att fortsätta utvecklingen av nya effektivare arbetssätt startar under hösten 2017 en automatisering av handlägningsprocessen för ekonomiskt bistånd. Syftet är en effektivare myndighetsutövning, ökad kundnytta och frigörande av resurser för ökat fokus på etablering och egen försörjning. I detta arbete är Trelleborgs kommun en partner i erfarenhetsutbyte och lärande.

Lägre hyreskostnader ger dämpat behov av ekonomiskt bistånd

Som tidigare beskrivna scenarier visar är hyreskostnaderna för de tillfälliga genomgångsbostäder som nyanlända tilldelas i relation till hushållens inkomster en orsak till varför en så stor andel av de nyanlända Nackaborna inte klarar sin försörjning. Hyresnivåerna är i en del fall för höga för att kunna bekostas med den etableringsersättning och övriga statliga bidrag och ersättningar som den nyanlände får via Försäkringskassan. Exempelvis beviljas inget bostadstillägg för hushåll som bor i inneboendelösningar i dagsläget av Försäkringskassan. Detta medför att kommunen behöver betala mellanskillnaden med ekonomiskt bistånd för att kunden ska klara sina månatliga omkostnader.

För att dämpa de nyanländas behov av ekonomiskt bistånd kan en väg vara att arbeta utifrån den modell som Värmdö kommun valt (se sidan 11), det vill säga genom subventionerade hyresnivåer och med prioriteringen att de nyanlända i så hög grad som möjligt ska kunna betala sin hyra själva. Den faktiska kostnaden för kommunen skulle vid ett sådant vägval i stället endast omfördelas till en annan nämnds budget och resultat.

Samordning och samlokalisering med Arbetsförmedlingen

Att påskynda upprättandet av etableringsplan för Nackas nyanlända är högst prioriterat för att minska glappet. Som en del i det arbetet kommer Nacka kommun och Arbetsförmedlingen från den 13 september 2017 samlokalisera och arbeta gemensamt i en lokal i Orminge kallad MeetingPoint. Här kommer kommunen och Arbetsförmedlingen tillsammans att ta emot nyanlända och genomföra etableringssamtal som leder till etableringsplan. Samlokaliseringen syftar till stärkt kundnytta, samverkan och förkortade handläggningstider.

Sedan maj 2015 finns en överenskommelse om samverkan mellan Arbetsförmedlingen Nacka/Värmdö och Nacka kommun gällande nyanlända inom etableringsuppdraget. Överenskommelsen tydliggör parternas uppdrag, ansvarsfördelning och rutiner. I år deltar även Försäkringskassan i överenskommelsen.

I och med att glappet är en av orsakerna till att nyanlända ansöker om ekonomiskt bistånd är samarbetet med Arbetsförmedlingen och myndighetens förmåga att leva upp till överenskommelsen avgörande för hur behovet av ekonomiskt bistånd bland nyanlända ser ut. Från den 1 januari 2018 kommer Försäkringskassan att ta över handläggningen av etableringsersättningen från Arbetsförmedlingen, detta bör förkorta handläggningstiden och minska glappet då Försäkringskassan redan nu administrerar utbetalningen av ersättningen.

Från den 1 januari 2018 utökas även det digitala samarbetet med Arbetsförmedlingen genom tillgång till en ny digital tjänst. Kommunen kan via tjänsten snabbare se vilken insats kunden har och omfattningen av denna samt hur länge den sträcker sig. Genom att kunna tillgå denna information kan kommunen bättre avgöra om kompletterande ekonomiskt bistånd behöver ges. Utöver detta kan även kommunen bättre följa upp om den enskilde deltagit vid de arbetsmarknadspolitiska program och utbildningar som den åtagit sig, vilket är en förutsättning för att ge kunden rätt insatser.

Insatser för en snabbare väg till egen bostad

Som nämnts i tidigare avsnitt arbetar kommunen med förstärkt stöd till nyanlända Nackabor för att finna bostäder vars kostnader bättre matchar de förväntade inkomster hushållen har efter avslutad etableringsperiod. Arbetet innefattar bland annat tydlig och tidig information om kommunens ansvar i förhållande till det egna ansvaret kring bostadssökande, effektiv uppföljning och boskolor. Som en del i detta arbete har ett pilotprojekt "Jobbflytt"¹¹ upphandlats som kommer att erbjuda målgruppen möjlighet till helhetslösningar med bostad, arbete och övriga lösningar utifrån hushållspecifika behov t.ex. barnomsorg och skola. För att snabbt utveckla denna verksamhet pågår ett brett samverkansarbete och erfarenhetsutbyte med andra aktörer och kommuner för att dra nytta av goda idéer och resultat på området.

Åtgärder för fler Nackabor i egen försörjning

Gemensamt arbetssätt med Arbetsförmedlingen

Från den 3 april 2017 får nyanlända som flyttar till Nacka en individuell etableringsplan framtagen tillsammans med Arbetsförmedlingen och kommunen. Syftet med samarbetet är att påskynda vägen till egen försörjning. Genom att samarbeta kring den enskilda individen kan insatser från kommunen och Arbetsförmedlingen samordnas och en gemensam handlingsplan skapas. Första mötet med kunden ska ske inom en vecka på Arbetsförmedlingen då kunden också ska skriva in sig och därmed erhålla den lägre formen av etableringsersättning.

---

¹¹ Pilotprojektet Jobbflytt startades upp i augusti och ska utvärderas i mars 2018.

Etableringsplanen ska efter det vara upprättad inom ytterligare en till vecka och utformas utifrån den nyanländas utbildningsbakgrund, tidigare arbetslivserfarenhet och behov av utbildning och andra insatser för att ge stöd på vägen till arbete.

Samordning för intensifierade och kombinerade insatser

Ett annat prioriterat utvecklingsområde för att minska behovet av ekonomiskt bistånd och påskynda egen försörjning för våra kunder är att intensifiera insatserna för kunden. Kunden behöver en kombination av insatser, språk, samhällsorientering, praktik etcetera och dessa insatser behöver i kombination utgöra en heltid för att påskynda vägen till etablering och egen försörjning. I dagsläget har Arbetsförmedlingen haft svårt att styra arbetet mot heltidsinsatser och detta kommer att vara ett av kommunens prioriterade utvecklingsområden under hösten 2017.

I samarbete med Arbetsförmedlingen startar nu även arbetet med att tillsätta så kallade extra tjänster i välfärden som även kan erbjudas nyanlända. Under våren 2017 har fokus också riktats till att stärka samarbetet och öka förståelsen mellan Arbetsförmedlingen, jobb- och utbildningsexperterna (vilka väljs av kunden) och kommunen gällande samtliga kundgrupper.

Nacka kommun och Arbetsförmedlingen har även inlett ett samarbete med syfte att hitta digitala servicetjänster till stöd för individ och företagare för att underlätta matchningen. Ambitionen är att effektivisera processen genom gemensam användning av digitala system.

Samordnade insatser för långtidssjukskrivna personers väg till arbete

Kommunen genomförde i samarbete med Försäkringskassan under år 2016 ett gemensamt projekt för personer som uppbär ekonomiskt bistånd, är långvarigt sjukskrivna och har bristande kunskaper i svenska språket. Syftet med projektet var att öka kunskapen om målgruppen samt att utröna om personerna befann sig i rätt ersättningssystem. De personer som inte har någon arbetsförmåga ska få stöd att söka om varaktig sjukersättning och de utan medicinska hinder för arbetsrehabilitering ska få stöd att närma sig arbetsmarknaden. Med erfarenheterna från projektet har kommunen nu två leverantörer av förrehabiliterande insatser. Målgruppen, som insatsen riktar sig till, är personer som uppbär ekonomiskt bistånd, är långvarigt sjukskrivna utan medicinska hinder för arbetsrehabilitering och har bristande kunskaper i svenska språket. Målsättningen med insatsen är att personerna ska börja se sina förmågor, må bättre och kunna hantera smärta och stress bättre. Ersättning till jobb- och utbildningsexperterna utgår i enlighet med förstärkt jobbpeng.

Samarbetet MIA – Mobilisering inför arbete

Fem samordningsförbund i Stockholms län med elva medlemskommuner, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan och Stockholms läns landsting, har sökt och fått beviljat medel för projektet MIA - Mobilisering inför arbete. Projektidén är att tillämpa och utveckla samordnade insatser från flera välfärdsaktörer för att möta individens förutsättningar och behov inom ramen för den finansiella samordningen. Huvudsakliga metoder som utvecklas är myndighetsgemensamma plattformar som skapar ökad samverkan mellan berörda aktörer och utvecklar insatser riktade till målgruppen.

Insatser till målgruppen avser framför allt förrehabiliterande insatser och arbetsträning hos arbetsintegrerade sociala företag (ASF) samt stöd till arbete genom Supported Employment (SE) och Case Management (CM). Genom detta projekt kommer de kunder som behöver samordnade insatser att komma ett steg närmare egen försörjning. Arbetet med dessa kunder är långsiktigt och kan ibland ta flera år vilket betyder att det inte går att förvänta sig ekonomiska förändringar under 2017.

Samordning för bättre insatser till personer som står långt från arbetsmarknaden

Nacka kommun har hos samordningsförbundet VärNa ansökt om och fått beviljat en förstudie med syfte att analysera de personer som bedöms sakna arbetsförmåga, men inte heller bedöms uppfylla kriterierna för sjukersättning. Genom att samordnat titta på en modell och målgruppen över myndighetsgränserna hoppas samarbetsparterna finna metoder och samordnade insatser som leder till att dessa personer får en ökad livskvalitet, får rätt insatser, färre misslyckande arbetsrelaterade försök samt får rätt ekonomisk ersättning. Förstudien ska genomföras under hösten 2017.

ESF-projekt – kompetensförsörjning till byggbranschen

Nacka, Värmdö och Solna har tillsammans ansökt och beviljats medel från Europeiska Socialfonden (ESF) för ett projekt kring kompetensförsörjning till byggbranschen. Projektets mål är att utveckla och förstärka byggtutbildningar inom den kommunala vuxenutbildningen för att öka kompetensförsörjningen till byggbranschen. Idag har byggtutbildningar i gymnasieskolan ett sjunkande söktryck. Samtidigt har många nyanlända erfarenheter från byggande i sina hemländer. Projektet syftar bland annat till att ge dessa personer, med hjälp av vuxenutbildning, en kompetens så att de kan bidra till kompetensförsörjningen till byggbranschen.

Yrkesvalidering – en snabb väg för rätt kompetens till rätt jobb

Validering inom olika praktiska yrken är en möjlighet för personer med erfarenhet från exempelvis olika hantverksyrken att få en bedömning av sin formella och/eller reella kompetens. Grundtanken med validering av personens kompetens är att förkorta utbildningstiden samt tiden till anställning för bland andra nyanlända. Flera parter ansvarar i dag för valideringen och valideringsprocessen behöver därför vidareutvecklas gemensamt.

SFY-utbildningar – yrkessvenska för snabbare väg till arbete

Nacka kommun har utbildningar i svenska med yrkesinriktning (SFY), en utbildning som kombinerar svenska för invandrare (SFI) inriktat mot ett visst yrke med gymnasiekurser inom yrkesområdet samt praktik. Flera anordnare i Nacka har visat intresse för att starta SFY Vård i och med debatten om att återinföra yrkeskategorin Vårdbiträde. Viss problematik kring ersättning under dessa utbildningar har uppstått då personerna inte kan söka studielån för SFI-kurser som utbildningen initialt består av till hälften.

Eget företagande – en väg till egen försörjning och integration

Nyanlända som vill starta företag är en viktig komponent i Nackas integrationsarbete för lokal tillväxt och för att få individer i självförsörjning. Entreprenörshubben har bedrivits som pilot under perioden maj 2016 till maj 2017 och har efter goda resultat nu gjorts till en permanent del bland andra arbetsmarknadsinsatser och samarbeten.

Syftet är att stötta nya Nackabor till egen försörjning genom företagande och entreprenörskap. Verksamheten har nu även ett akademikerspår vilket syftar till att hjälpa de med högre utbildning att snabbare nå arbetsmarknaden.

Ekonomiska konsekvenser

Det finns en fortsatt risk för höga kostnader av ekonomiskt bistånd till nyanlända. Det är viktigt att minska glappet samt att få ut kommunens nyanlända i egen försörjning efter etableringsperioden. Det är avgörande att de nyanlända klarar sina hyror själva för att inte behöva kompletterande ekonomiskt bistånd.

Konsekvenser för barn

Nacka har en ökande mängd hushåll som inte klarar sin försörjning, vilket innebär att fler barn i kommunen lever i familjer med dålig ekonomi. Att leva i en familj som har en dålig ekonomi påverkar ofta barnets hela vardag. Det kan innebära en ökad risk för social utsatthet och sämre skolresultat. Det kan också innebära sämre möjligheter till en meningsfull fritid för dessa barn än för barn från en familj med stabilare ekonomi.

Pia Stark
Enhetschef
Etableringsenheten

Nina Bäckström
Kvalitetsutvecklare
Etableringsenheten